

אוצר הנפש

לקט משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א בנושאי נפש ומידות

בשלה תשע"א

עלון מס' 16

דבר השבוע

לאחר נס קריעת ים סוף, קודם לשירת הים, נאמר: "וייראו העם את הוי' ויאמינו בה' ובמשה עבדו". בפסוק זה מוקש הקב"ה - מחולל הנס ומוציא ישראל ממצרים - לשלוחו ועבדו הנאמן, משה רבנו. במכילתא נאמר על פסוק זה: "בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאלו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם". האמונה בצדיק היא כריתת ברית התקשרות פנימית עמו. מראשית ההתעוררות ליציאת מצרים ועד למתן תורה מופיעים בתורה שלושה ביטויי אמונה: "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל", "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", ו"וגם בך יאמינו לעולם". הפסוק בפרשתנו ממצע בין שני פסוקי האמונה האחרים - בראשון נזכרת אמונה בה' ובאחרון אמונה במשה - ובפסוקנו מוקשות שתי האמונות זו לזו. והרמז: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" = "ויאמן העם", ו"גם בך יאמינו לעולם"! והנה בדברי המכילתא שהבאנו נקרא משה רבנו "רועה נאמן" ככינויו השגור בזוהר - "רעיא מהימנא". ידוע הביאור בחסידות כי "רעיא מהימנא" אין פירושו רק רועה נאמן, אלא גם "רועה האמונה" - מי שתפקידו לפרנס את אמונת ישראל על ידי המשכת דעת-מודעות - כרמוז בלשון הפסוק "שכן ארץ רועה אמונה". מהסדר של שלושת פסוקי האמונה עולה כי משה ממשיך את האמונה בה' ע"י שהוא ממחיש ומגלה את האלוקות מתוכו, ואזי האמונה בו היא האמונה בה' ("מעין גנים").

מידת התמימות (חלק ב')

מה הקשר בין תמימות לספירת ההוד? בפשטות יש לומר שההוד בא להודות על דבר גמור ושלם (כזכור, 'שלם' הוא תרגום המילה תמימות בתנ"ך). יש בהוד איזו שלימות, כמו הביטוי "הוד מלכות". הרגשת השלמות והאור השלם נקראת הוד. כאשר אומרים "תוכו כברו" הכוונה לכנות הלב. זו הרצינות המתבטאת בדיבור. כפיו של האדם כן לבו, כפי שנאמר על יעקב. לא להיות אחד בפה ואחד בלב. עיקר הניב הקשור לתמימות הוא הליכה ברוב הפעמים שמופיעה המילה "תמימות" ההקשר הוא הולך תמים, כמו "אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'". ההוד מבטא את רגל שמאל ומשמעותו היא להרגיש (כמו רגל שהולכת) אור מקיף של שכל שאינו מובן בדיוק, מין השראה של הסכם חזק בלב 'ללכתי על משהו. משמעות ההוד היא ללכת בלב שלם על משהו מבלי להבינו לגמרי. בספירת ההוד ישנה סוג של מחויבות. אדם רציני פועל מפני שהוא מרגיש מחויבות לדבר שלמענו הוא פועל. הרגשת המחויבות של ההוד מוליכה את האדם בדרך מסוימת, שלעתים אינה נהירה לו, ובכל זאת מוסכם אצלו בהסכם חזק שכך צריך לעשות.

(י"אוצר הנפש" א')

חולשה אינה חיסרון (חלק ו')

יש פסוק שבו יש ליחלשי מובן אחר לכאורה - "חולש על גוים". היום חושבים ש"חולש" זו איזה שליטה במקיף, מלמעלה, אבל אף אחד מהמפרשים המקוריים לא מפרש כך. רוב המפרשים מסבירים ש"חולש על גוים" זה מלשון חולשה, שמחלש את הגוים, ממש כמו "ויחלוש יהושע". אבל חז"ל בגמרא דורשים שיחלשי כאן זה גם לשון גורל כיון שבארמית חלש זה גורל, הטלת גורל. יש משהו גורלי בחולשה. לכל אדם יש גורל בחיים, כמו שמוסבר בתניא על כך, שהגורל של האדם זה הדבר המיוחד באופי שלו, בשורש שנמתן. עובדת היותך מיוחד היא דבר מאד חשוב כיון שמי שרוצה לעזור לך צריך להכיר את המיוחד שבך - את הגורל שלך. היינו חושבים שהגורל של האדם מתבטא בחוזה שבו, אבל לא כן הוא. הגורל הוא דווקא החולשה שבאדם! בעל התניא מפרש את מאמר חז"ל "אבוד במאי הוי זהיר טפיי" - שיש עניין שהוא הגורל של האדם, ששייך לשרש נשמתו, ובו הוא "זהיר טפיי", הנדרש מלשון "זוהר", אבל הפשט שהוא "זוהר" בעניין. נפשית זה הפוך. על פי הפשט אתה כל הזמן מודע לעניין ודואג שזה יהיה בסדר, ואילו לפי הדרוש העניין הוא במודעות טבעית, כמו קירון אור פני משה, שאתה מקרין במצווה שבה אתה זהיר ולא מצוי כלפיה בדאגה. באמת "הא בהא תליא" - אם מפרשים "זהיר" מלשון זוהר זו נקודת החוזק שלו, אבל אם מבינים שתחילת העבודה היא מודעות של זהירות, בעניין זה אדרבא, אולי זו החולשה שלו - הוא מרגיש שמהו חלש אצלו בזה, ולכן עליו להיזהר בזה, ומתוך כך שנוהר ביותר, מתגלה שמה שהוא חשב לחולשה זו בעצם מעלתו, גורלו הטוב. אחד הדברים שאומרים על התינוק לפני שהוא נולד - גבור או חלשי, שזה בעצמו הוכחה שאין כאן לא מעלה או חסרון, אלא גורל. ממילא לא מגיע לאדם עונש על זה. ודווקא מי שגזרו עליו להיות יחלשי יכול להיות בקדושה הכי חשוב. דבר זה קשור גם לאבחנה בין דברים עיקריים ודברים טפלים. בדברים טפלים, אם לא הולך לא צריך להתעקש. אבל במה שהוא הגורל שלך, העיקר שלך, אם לא הולך, אם זה יחלשי, צריך דווקא לגלות שם את הנצח שלך, את ה"לא-אדם" שלך, ולהתעקש עד ש"החלש יאמר גבור אני".

(כ"א אייר, תש"ע)

אותיות מחכימות

ישראל - שיר אל

תפקיד בני ישראל הוא לשיר לאל.

סירובו של רבי יחיאל מיכל לבעש"ט (חלק א')

אנשי עיר אחת הפצירו בבעש"ט שישפיע על תלמידו רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב שיקבל עליו את עול הרבנות בעירם. הבעש"ט הפציר בתלמידו מאד, אך רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב לא הושפע מכך. הבעש"ט אמר לו: "אם לא תשמע לדברי תאבד את העולם הזה ואת העולם הבא!" השיב רבי יחיאל מיכל: "אף אם אהיה אבוד משני העולמות לא אקבל עלי שררת רבנות אשר לא נכונה עבורי". אז אמר לו הבעש"ט בשמחה: "ברוך אתה לה' וברוך טעמך. באתי רק לנסותך לדעת את אשר בלבך כדי להטיבך באחריתך".

ציות חכם של תלמיד

אנו למדים מהסיפור על אופי תלמידיו הגדולים של הבעש"ט. אף על פי שהרבי הפציר בו ואף הזהירו באיבוד עולם הבא לא הסכים התלמיד לדבר המנוגד להכרתו. למרות שהבעש"ט הוא רופא הנפש הגדול ביותר בעולם, כתוב בהלכה שלעיתים סומכים על דברו של החולה בבחינת "ידע איניש בנפשיה". רבי יחיאל מיכל ידע לסמוך על תחושת נפשו ולא על דבר הרופא. בחב"ד מוסבר כי המושג "חסיד" במובן המקובל היום של ביטול מוחלט לרבי החל רק מתקופת האדמו"ר הזקן. אצל הבעש"ט היו עדיין "תלמידים" ולפנינו שיחה אפשרית בין רב מובהק לתלמיד מובהק. אצל המגיד היו כבר "מקושרים" שזו דרגת ביטול גדולה יותר, ואילו הדפוס של רבי וחסיד המתבטל אליו לגמרי החל רק אצל האדמו"ר הזקן. דווקא בחסידות חב"ד שעניינה הוא בירור המוחין, החסיד בטל לגמרי למוחין המבוררים של הרבי, ויכול לסמוך על דבריו ביעניינים עצומות. זו בחינה שלא מצאנו אפילו ביחס למשה רבנו והיא תתקיים לעתיד לבוא אצל המשיח. ניתן להסביר זאת בעמקות יתר באופן השייך לכל מאמין. כתוב בחז"ל כי "כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חוץ מצא". הטעות של אלישע אחר היא שלא עמד על הסוד הזה ולכן נדחה ואיבד את עולמו. אפילו אם הקדוש ברוך הוא בעצמו אומר לאדם להשתחוות לצלם או לעבוד עבודה זרה אין לשמוע לו. כל תכלית הציות למצווה הוא כדי לשמור על צוותא עם ה', ולכן לא ניתן לקיים את "צא מכאן", לציית לדבר שהוא הפך הצוותא. תכלית המצווה מלשון צוותא היא לבנות ולחזק את היחס לה'. משמעות דברי חז"ל היא שעל האדם לציית לכל דבר שאומר לו בעל הבית פרט לציווי שנדמה לו כי ירחיקו ממנו. יש לומר בדקות שבדקות לגבי יחס הביטול המוחלט של החסיד לרבי כי אפילו אם הרבי יאמר לחסיד דבר שנדמה כהרחקה, הדבר לא יתכן ומופרך מעיקרו. רבי יחיאל מיכל חש כי אם יהיה רב באותה העיר, תגרום לו השררה לגאווה ורמות לב שיגרמו לשכחה, ובסופו של דבר לניתוק בינו לבין הרבי והקב"ה. לכן הוא סרב להפצרת הרבי. הדבר היה עבורו בגדר "צא" שלא שומעים לו.

(התוועדות, תש"ס)

פרצוף ה'אדם' (חלק יא')

הכוח להודות בחולשה - אדם בספירת ההוד

הפסוק אומר "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". עיקר האינטימי שבאדם הוא שבמהותו הוא יכול לחטוא, ובודאי יחטא. אם הוא חוטא ממש זו חולשה שהופכת לחסרון, ועל זה נאמר "הודי נהפך עלי למשחית". אבל יותר בעדינות, "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" הכוונה שמיסודו, עוד לפני שהוא חוטא, הוא בעל חולשה. העובדה שאדם מיסודו הוא בעל חולשה באה מספירת ההוד, ועליו להודות בחולשתו. בלי ההוד אין כלום.

ספירת ההוד מתבטאת בעיקר בבוקר, כשקמים ואומרים "מודה אני לפניך" - זהו ה'אדן' (=מודה) של עבודת ה'. זאת ואומרת, שהתפיסה שחולשה אינה חסרון היא האדן שמעמיד את האדם על רגליו, זה מה שעושה אותו לאדם, כפי שגם התרגום של 'אדם' הוא 'אנשי'. עיקר החולשה היא אצל האשה דווקא, 'המין החלש' - 'איהי בהוד' - ועל כן היא האדן של האנושות.

(כ"א אייר, תש"ע)

הגדלת הטוב והקטנת הרע (חלק ב')

כידוע, ישנה בטבע תכונה של אנרציה (=כוח הממשיך) הן ביחס לטוב והן ביחס לרע, על דרך הכתוב ב"פרקי אבות" "מצווה גוררת מצווה ועברה גוררת עברה". הטוב הוא פעולה נמשכת, היינו שעל האדם לעבוד את ה' באופן שהטבע של "מצווה גוררת מצווה" יתגבר בו כל העת יותר ויותר. ואילו לגבי הרע שתיקונו הוא דווקא בהפסקתו, על האדם ללכת בניגוד לטבע של "עברה גוררת עברה", ולהפסיק את העברות, ועיקר העצה לזה היא תשובה.

המצווה, אמורה לגדול עד אין סוף ואף להימשך בזמן עד אין סוף, ולעולם לא להיגמר. אין לחשוב ש'אם הנחתי הבוקר תפילין אז יש לי כבר מצווה שנגמרה'. מי שחושב כך חוטא למטרה שלשמה ניתנו המצוות.

כל מצווה מתוך תרי"ג מצוות התורה הינה חלק מתהליך הולך ונמשך עד ביאת גואל צדק, בניין בית המקדש, ותחיית המתים, ולכן לא ייתכן להגביל את המצווה. ולהיפך, מי שרוצה להגיע לגן עדן, צריך לשאוף לעוד מצווה ועוד מצווה, לעוד כוכב במטרה.

("אוצר הנפש" ב')

אמרת הרב

כל ההפרעות הנפשיות נגרמות מהשעבוד של פרעה מלך מצרים. הוא המפריע הגדול שלא נוכל לעבוד את ה', כי שם עלינו עבודה קשה בחומר ובלבנים וכו'.

ניתן להשיג את ספרי "אוצר הנפש" בין כל

ספרי הרב גינזבורג באתר www.pnimi.org.il

או בטל' 050-6360882 או 1700700966

הרשמה לקבלת העלון: odedm@neto.net.il

